CZĘŚĆ XXVIII. № 65. ROK 14. (1843)

TYGODNIK PETERSBURSKI.

GAZETA URZĘDOWA KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Wychodzi we Wtorki i Piątki. Prenumerata przyjmuje się pod adressem do Wydawcy Tygodnika w Petersburgu, do Expedycyi Gazet Petersburskiego Pocztamtu, lub do xięgarni Grafe, w Warszawie, w drukarni Zawadzkiego i Węckiego i w Biurze informacyjném; w Wilnie w xięgarni Glucksberga, nadto we wszystkich Pocztowych w kraju urzędach.

Cena *Roczna* w Rossyi z pocztą a w stolicy, z noszeniem do mieszkań, 50 r. ass. *Półroczna*, 25 r. ass. Bez poczty, dla odbierających w xięgarni Grafe *Roczna*, 45 rubli assygn. *Półroczna*, 25 rub. assyg. Dla Królestwa Polskiego *Roczna*, 53 rubli assygn. *Półroczna*, 28 rub. ass.

WTOREK, 24 Sierpnia. / 5 Września.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Petersburg, *23 Sierpnia.* / *4 Września.*

Przez Reskrypt Cesarski z d. 31 Lipca mianowany kawalerem orderu św. Stanisława 1 klassy Naczelnik okręgu Celnego Ryzskiego Rz. R. St. *Hesse*.

— W nagrodę gorliwej służby i szczególnych zasług następni Radzcy Stanu (w liczbie innych) podniesieni zostali do rangi Rzeczywistego Radzcy Stanu: Estlandski Vice-Gubernator *Belau*, Prezes izby Skarbowej Wileńskiej *Sardi*, i urzędnik Ministerstwa Skarbu, Członek Expedycyi sporządzania papierów Skarbowych Reichel.

O czynnościach Kommisyi posyłanej na Wschód dla doświadczeń nad oczyszczeniem zapowietrzonych rzeczy za pomocą natężonego ciepła.

W czasie właściwym donieśliśmy naszym czytelnikom iż z woli Rządu wysłana została do krajów Wschodnich z Odessy Kommisya w celu sprawdzenia otrzymanych wiadomości, że zaraźliwe miasma Czumy daje się wypędzić z rzeczy zapowietrzonych przez ogrzewanie do wysokiego stopnia. Ta Kommisya składała się z Głównego urzędnika Wydziału Lekarskiego przy Kwarantanie Odeskiej Rzecz. Radzcy Stanu *Wraczko*, lekarza przy tejże Kwarantanie sztab-lekarza *Czernikow* i Dyrektora Odeskiego Domu Kwarantany Assesora Kolleg. *Umaniec*. Donieśliśmy również że pierwsze doświadczenia Kommisyi powiodły się. Powtorzywszy też doświadczenia na większą stopę z równym skutkiem i wypełniwszy dane jej od Rządu ważne zlecenie, Kommisye ostatnich dni Czerwca wróciła z Egyptu do Odessy.

Miło nam teraz zawiadomić publiczność o czynnościach Kommisyi w tém poleceniu, które, jak powiedniano wyżej, doprowadziło do rezultatów, potwierdzających zupełnie myśl pierwiastkowie powziętą o możności wypędzania miazmatu Powietrza przez ciepło.

Kommisya, jak wiadomo, wysłana była z Odessy do Stambułu w Czerwcu 1842. Dalsze skierowania jej do miejsc, gdzie się okaże Czuma, w dostatecznym do zamierzanych doświadczeń stopniu, pozostawione było rozrządzeniu Posla Rossyjskiego przy Porcie Ottomańskiej. W Konstantynopolu Kommisya zostawała bez zajęcia prawie przez cztery miesiące z powodu że Czuma nigdzie się nie ukazywała, a ta, która była przedtém w Syryi i w bliskości Erzerum, ustała. W jesieni Kommisya wyjechała do Egyptu i przybyła do Alexandryi w Październiku. Tam za pośrednictwem jeneralnego Rossyjskiego Konsula P. Radzcy Kol. *Kremera* wyjednała pozwolenie oddania się probom w całej rozciągłości instrukcyj. Nadto *Mehmet-Ali*, na przypadek niedostatku ochotników najemnych do wdziewania oczyszczonej przez ciepło zapowietrzonej odzieży, dał prawo Kommisyi zapotrzebować przestępców i dla dokonania prób rozkazał wyznaczyć lokal w jednym z Rządowych szpitalów, skutkiem czego całe pierwsze piętro głównego lazaretu wojennego *Kaer-el-ajni* położonego za miastem Kairem, oddane było w rozrządzenie Kommisyi. Tymczasem, od ostatnich dni Lutego 1843 Czuma zaczęła pokazywać się w samym Kairze i Kommisya, przy spółdziałaniu Klot-Beja, Prezydenta Głównej Rady lekarskiej w Egypcie, niezwłocznie przystąpiła do zabrania zapowietrzonego odzienia i najęła na pierwszy raz dziesięciu ludzi, różnego pochodzenia, wieku, temperamentu i składu ciała, oddzieliwszy ich 15 Marca, na wstępny termin 15 dniowy, gdzie ciż ludzie przebrani byli w odzienie oczyszczone gazem nadkwasu solnego (пресыщенная

соляная кислота), stosownie do ustawy o kwarantanach. W tymże czasie, dwaj młodsi Członkowie Kommisyi, na wiadomość udzieloną przez Klot-Beja, że w kilku miejscach w bliskości Mansury zaczęła rozwijć się Czuma, pojechali tam dla zabrania rzeczy od zapowietrzonych, w towarzystwie doktora Duvignon, Starszego Członka Rady lekarskiej, wyznaczonego im do pomocy przez Klot-Beja. Starszy Członek Kommisyi pozostał w Kairze dla nadzoru za odosobnionemi ludźmi i dla zebrania zapowietrzonego odzienia. Podczas pobytu w Mansura Członkowie Kommisyi i doktor Duvignon, wraz z miejscowemi władzami, zwiedzali po dwa w dzień razy i częściej w dwóch lazaretach wojskowych czumne wydziały w mieście Mitgamer i przy pałacu Paszy *Kaer-el-Tegribi* między Mansura i Nabaro. Tam, przy nich, z 26 ciężko chorych że wszystkiemi symptomatami Czumy, zdjęto wszelkie jakie na nich było odzienie, a na niektórych z nich nadziane były flanele i wełniane pończochy, które zostawały na nich przez 24 i 48 godzin, poczém znowu były zdjęte. Takowe odzienie członkowie Kommisyi przewieźli do Kairu w puszkach blaszanych zanitowanych, i niezwłocznie przystąpili do oczyszczenia go za pomocą natężonego ciepła. W niedostatku żelaznego pieca i sposobnych majstrów, Kommisya, stosownie do 8 § instrukcyi swojej, postanowiła oczyścić odzienie za pomocą szczególnego apparatu. W tym celu, z rozkazu Klot-Beja, wydany był z apteki lazaretu wojskowego *Kaer-el-ajni* alembik metallowy, ogrzewany sposobem zwanym *Kąpielą Maryi* (balneum Mariae). Po ogrzaniu powietrza w alembiku położono weń część odzienia zdjętego z zapowietrzonych w Mitgamer i działanie oczyszczania przez ciepło zazzęło się od godziny 1 po południu 22 Marca. Ciepło w alembiku doprowadzone było od 49 do 52 stopni Réamnura, i stale utrzymywane w tej wysokości przez ciąg 48 godzin, pod bezpośrednim nadzorem członków Kommisyi. 24 Marca, po ostudzeniu apparatu alembik był wyjęty; będące w nim odzienie było rozdzielone pomiędzy pomienionych dziesięciu ludzi, którzy nosili je przez dni 15 w kwarantanie i potém okazali się zupełnie zdrowemi. (Tu Gazeta Odeska, z której te szczegóły bierzemy, opisuje dalsze doświadczenia, których ogólnym wypadkiem jest, iż ciepło podniesione do stopnia przeszło 50 R. skutecznie służy do oczyszczenia rzeczy od miazmatu Czumnego. Przy wszystkich doświadczeniach osobiście znajdował się Klot-Bej i wielu innych Europejskich lekarzy składających służbę zdrowia w Egypcie. Artykuł ten kończy się następnie): «Niemówiąc już o pożytku oczyszczania ciepłem rzeczy zapowietrzonych, nauka odniesie wielką korzyść nabywając fakt tak stanowczy we względzie działania cieplika. Sam Doktor Klot-Bej, znany antikontagionista, w zupełności uznaje dokładność i pożyteczność prac Kommisyi, w liście pisanym do hrabi Woroncowa, w którym wyraził: «Ruskiemu Rządowi będzie się należeć sława iż osiągnąwszy tym sposobem przekonanie o skuteczności jednego z najdogodniejszych i najprostszych sposobów oczyszczania zapowietrzonych rzeczy, utoruje, być może, drogę ku znacznemu ułatwieniu stosunków handlowych z krajami Wschodniemi.»

Warszawa, 23 Sierpnia.

Wypis z Protokółu Sekreterjatu Stanu Królestwa Polskiego.

Z BOŻEJ ŁASKI

MY MIKOŁAJ PIERWSZY,

CESARZ I SAMOWŁADCA WSZECH ROSSYJ

KRÓL POLSKI.

etc. etc. etc.

«Mając na uwadze rzetelną korzyść, wynikającą z oszczędności w gospodarstwie, i chcąc podać niedostatnim wszelkiego stanu mieszkańcom Naszego Królestwa Polskiego sposobność pewnego i korzystnego umieszczenia pomniejszych kwot, pracą zebranych, a przez to dopomodz do nagromadzenia z czasem pieniężnego zapasu, mogącego być wielce użytecznym, bądź przy rozpoczęciu, jakiegokolwiek zawodu, bądź przy wejściu w stan małżeński, bądź w nagłej potrzebie, starości, niemocy i w ogólności w przyszłych każdego potrzebach:

Na przedstawienie Namiestnika Naszego w Królestwie Polskiem, rozpoznane w Departamencie Rady Państwa do spraw tegoż Królestwa, Rozkazujemy:

Artykuł 1. Będzie ustanowiona w mieście Warszawie przy Dyrekcji Ubezpieczeń, Główna Kassa Oszczędności, do przyjmowania na procent pomienionych kwot od osób mniej zamożnych.

Art. 2. W miarę potrzeby, Kassy Oszczędności będą mogły być ustanawiane i w innych miastach znaczniejszych Królestwa.

Art. 3. Kassy Oszczędności zostawać będą pod szczególną opieką Rządu, który ręczy za całość i bezpieczeństwo powierzonych im funduszów, tudzież zwrot onych z narosłemi procentami, na każde żądanie, według zasad poniżej wskazanych.

Art. 4. Fundusze składane w Kassach Oszczędności, nie podlegają żadnemu aresztowi, ani poszukiwaniu celem zaspokojenia skarbowych lub prywatnych należytości: lecz zwrócone będą w całości, wraz z narosłemi procentami, osobom takowe wnoszącym.

Art. 5. Każdemu mieszkańcowi kraju wnosić będzie wolno do Kass Oszczędności pomniejsze kwoty, w celu korzystniejszego umieszczenia.

Art. 6. Kassy Oszczędności nie mogą przyjmować na raz jeden, od jednej osoby mniej jak 15 kopiejek srebrem; większe zaś kwoty przyjmowane będą przez nie, nie inaczej, jak w stosunku 30, 45, 60, 75, 90 i t. d. kopiejek srebrem. Od jednej osoby więcej na 3 ruble srebrem w ciągu tygodnia, a w ciągu roku nad 150 rubli srebrem, przyjmować nie wolno.

Art. 7. Wszelka kwota do Kassy Oszczędności złożona, przynosi składającemu procent roczny po cztery od sta, licząc w dniu 10-m od daty wniesienia. Procent takowy doliczać się ma do kapitału, z końcem każdego roku, i dalszy procent przynosi.

Art. 8. Gdy wniesione kwoty przez jedną i też samą osobę dojdą do summy 300 r. sr., wtenczas właściciel obowiązany będzie odebrać ją, najdalej w trzy miesiące, licząc od dnia uzbierania się wnoszonych kwot do wskazanej summy. Po upłynieniu tego czasu, cały kapitał nieodebrany przez właściciela, zachowany będzie w depozycie Kazsy Oszczędności, i chociaż przynosić ma procent roczny po 4 od sta, wszelako procent takowy dolicza się do kapitału i dalszego procentu przynosić nie będzie. Kassa Oszczędności, na żądanie właściciela, zwraca mu kapitał z procentem prostym w stosunku 4 od sta, począwszy od dnia upłynienia wyż wspomnionych 3 miesięcy.

Art. 9. Fundusze do Kass Oszczędności wniesione, mogą być odebrane w całości lub części. Żądania właściciela o zwrót summ 150 r. nie przenoszących, zaspakajane będą niezwłocznie; zwrót zaś funduszów summę tę przewyższających, nastąpi niepóźniej jak w dni dziesięć po wypowiedzeniu.

Art. 10. W miarę otrzymywanych wpływów, Kassy Oszczędności przelewać będą takowe do Banku Polskiego na procent, w summach okrągłych; wszelako w Kassach pozostanie pewny fundusz, dla zaspakajania cząstkowych zwrótów.

Art. 11. Bankowi Polskiemu porucza się dalsze produkcyjne użycie przelanych doń funduszów Kass Oszczędności, z obowiązkiem:

a) Opłacenia za nie procentu Kassom, po cztery i pół od sta.

b) Zwracania funduszów tych za poprzedniem przez Kassy wypowiedzeniem, podług zasad dla Banku wskazanych.

Art. 12. Z wyż wspomnionego procentu 4½, przez Bank opłacanego, cztery ma służyć na prowizją zapewnioną składającym, a pół od sta na koszta Administracji Kass Oszczędności.

Art. 13. Kassy Oszczędności zostają pod zarządem Dyrekcji Ubezpieczeń, i przykładać się będą do kosztów etatowych tejże Dyrekcji, w summie corocznie na jej wniosek przez Kommisją Rządową Spraw Wewnętrznych i Duchownych oznaczonej, która przestrzegać będzie ażeby summa na koszta Administracji Kass Oszczędności, nieprzenosiła wyznaczonej na ten przedmiot poprzedzającym Artykułem 12.

Art. 14. Wszelkie w ogólności działania Kass Oszczędności, wolne być mają od używania papieru stęplowego. Korrespondencje Kass, i z niemi, nie ulegają opłacie pocztowej; od przesyłek zaś pieniędzy do Kass Oszczędności wnoszonych, lub przez też Kassy do Banku przelewanych, taka tylko opłata ma być pobierana, jak od funduszów Skarbowych.

Art. 15. Wykonanie niniejszego Ukazu Naszego, który w Dzienniku Praw umieszczony być ma, niemniej dalsze środki dla przyprowadzenia go do skutku potrzebne, Namiestnikowi Naszemu w Królestwie Polskiem i Kommisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych Polecamy.

(Podpisano) *MIKOŁAJ.*

Przez Cesarza i Króla:

Minister Sekretarz Stanu, *Ig. Turkuł.*

Dan w Peterhofie,
13 (25) Lipca 1843 roku.

(Korrespondent.)

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Londyn 19 Sierpnia. Parlament Cesarski. Izba Lordów, *posiedzenie 18 Sierpnia.* Na początku posiedzenia Lord Brougham zapytał Hrabi Aberdeen czyli Rząd otrzymał wiadomości o wypadkach w Texas; jaki był stan układów względem uznania niepodległości tego kraju przez Mexyk i jakie były instrukcije dane co do tego Ministrowi Angielskiemu w Mexyku. Texas, powiedział między innemi mówca, jest de facto stanem niezależnym, ale ta niezależność była uznaną tylko przez Anglią nie zaś przez Mexyk, od którego Texas odłączył się w skutek rewolucyi. Hrabia Aberdeen odpowiedział. że Anglia nie tylko uznała niepodległość Texas, ale nawet zawarła z tym stanem traktat handlowy, również jak traktak o zniesieniu handlu murzynów. Niezwłocznie po uznaniu niepodległości Texas. rząd Angielski usiłował ustanowić pokój między tym stanem, a Mexykiem, ale spotkał wielkie trudności i Minister żałuje że teraz jeszcze nie może zapewnić rychłego uznania przez Mexyk nowej Rplitej.

Lord Brougham oświadczył iż jest zaspokojony tłumaczeniem danem przez hrabię Aberdeen.

Izba Niższa. Posiedzenie 18 Sierpnia. Bill lorda Brougham względem skuteczniejszego zapobieżenia handlowi murzynów został przyjęty przez Komitet. Ten przedmiot był powodem dosyć długich rozpraw, gdyż rozmaici mówcy zauważyli, że zasada billu która obchodzi każdego poddanego angielskiego, gdziebykolwiek się znajdował i podług którego handel murzynów jest zakazany i karany, jest szkodliwym interessowi handlowemu Anglii, a mianowicie w kolonijach, z tém wszystkiem Sir Robert Peel i Lord Palmerston oświadczyli się za podawanym środkiem i wynurzyli zdanie, że sprawiedliwość wymaga zniesienia handlu murzynów, że to zniesienie zgodne jest nawet z interessem osadników angielskich, albowiem należy zapobiedz bankructwu, któreby niechybnie nastąpiło przez spółzawodnictwo

w handlu cukrowym z krajami, gdzie dotąd są niewolnicy i które produkują tenże towar.

—

— Okręty składające eskadrę irlandską odpłynęły do Plymouth na spotkanie Królowej która ma tam przybyć.

— PP. Green i Bradley, którzy w tych dniach wylecieli z Londynu balonem, z zamiarem przepłynienia na ląd stały, wysiedli cali i zdrowi w Cuckfield w hrabstwie Sussex, zabawiwszy około pięciu godzin w górnych warstach atmosfery.

Paryż 19 Sierpnia. Margrabina de Fornées z domu de Broglie, ostatnia dama honorowa J. X. Elżbiety Francuzkiej, umarła mając 81 lat wieku,

— Wczora posąg bronzowy admirała Lapeyrouse postawiony został na dzie dzińcu Luwru.

— Podług Journal des Débats nastąpiło zupełnie zaspokajające wytłumaczenie się ze strony władz angielskich wyspy Nowej Ziemi we względzie zabitego rybaka francuzkiego (patrz № poprzedzający).

Hiszpanija. *Madryt.* Zapewniają, że Rząd odebrał od Gabinetu portugalskiego uwiadomienie że Espartero nie pozwolono wylądować w Lizbonie dla tego, że się stawił jako Regent Hiszpanii.

— Piszą z Bayonny 16 Sierpnie o 11-stej godzinie rano: «Xiążę Zwycięstwa jest w tej chwili w naszym porcie na statku parowym wojennym angielskim Prometheus kapitan Lowe. Zapewniają, że xiążę dziś jeszcze wieczorem odpłynie do Anglii. Towarzyszą mu następne osoby: Jenerałowie hrabia de Peracamps (Wan-Haleu), Linage, Osorio, Nogueras, brygadier Lacarte, P. Gomez de Laserna, były minister Spraw Wewnętrznych i adjutanci Barcaistegui i Guerree.

NAJPOŹNIEJSZE WIADOMOŚCI.

Londyn 22 Sierpnia. W Izbie Lordów wczora margrabia Clanricarde cofnął na obecne posiedzenie swój wniosek we względzie interessów Sindu — Izba przyjęła bill o komorach celnych z dodatkiem tyczącym się pozwolenia wywozu machin, pomimo żywego oporu ze strony Lorda Stanhope. — W Izbie niższej Sir Rob. Pell, w odpowiedzi na pytanie P. Borthwick, oświadczył iż uważa Espartero za Regenta *de jure*, chociaż przestał nim być *de facto*, i że będzie przyjęty w Anglii ze czcią winną wielkiemu swojemu charakterowi i nieszczęściu. Minister wszakże niechciał powiedzieć, że Espartero przyjęty będzie urzędowie jako Regent. — Na zapytanie P. Hensley czy Rząd zaprosił cztery wielkie mocarstwa do konferencyi względem interessów Hiszpanii, i czy prawda że gabinety tych mocarstw odmówiły takowego porozumienia się, pierwszy minister odpowiedział zaprzecznie — Gazeta Times donosi, ze JJ. KK. WW. Xiążę i Xiężna do Joinville i Xiąże d'Aumale przybyli wczora rano do Woolwich na statku parowym francuzkim *Pluton* — Espartero przybył 19-go do Falmauth gdzie był powitany przez okręt Królowej Jmci Astréa — Podług Morning Advertiser nieuchronną jest zmiana Gabinetu.

Paryż 21 Sierpnia. P. de Lagrenée uda się w końcu tego miesiąca do Tulonu, gdzie około 10-go Września odpłynie do Chin — W Paryżu rozchodzi się pogłoska o krwawych bitwach zaszłych w prowincyi Oran z wojskami Abdel-Kadera. Mówią o wielu zabitych i ranionych oficerach francuzkich.

Hiszpanija. Donoszą z Barcelony pod dniem 14 Sierpnia o zupełném poddaniu się junty Barcelońskiej Rządowi Królowej.

Turcya. Następne są zasady nowej organizacyi armii Ottomańskiej: Armija ta składać się będzie z 200,000 ludzi po większej części milicyi. W potrzebie liczba ta będzie mogła być podniesioną do 400,000. Co pół roku 100,000 ludzi wraca do swych rodzin. Projekt ten przedstawia następne korzyści: 1-mo, że każdy poddany turecki, zdolny do służby wojskowej, będzie się ćwiczył w robieniu bronią. 2-go, że poddani Sułtana nie będą odrywani całkowicie od swych rodzin i zatrudnień cywilnych.

Ameryka Południowa. Nowa rewolucya wybuchnęła w Peru, na czele której jest Jenerał Bivanco.

(Journ. de S. P. Psz. Poln.)

KURS WEXLOWY, PIENIĘŻNY I AKCYOWY.

Petersburg, 20 Sierpnia.

Za rubel srebrny:

Na Londyn	na 3 m.	$37\frac{1}{7}$, 38 pens.
— Amsterdam	— — —	192, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ cens.
— Hamburg	— — —	$34\frac{23}{32}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{13}{16}$ szel.
— Paryż	— — —	404, 406 cent.

AKCYE.

	Przedano po Rubli srebr.
1 Tow. zabeśp. od ognia	—
2 ——— ——— —— ———	—
Komp. Amerykansk	—
—— Żeglugi parowej	—
—— Wód mineralnych	—
—— Oświecenia gazem	69.
—— Przędzenia bawełny	197.
—— Zeglugi parowej Baltyckiej.	20.
—— Drogi żelaznej Carskosielskiej	$55\frac{3}{4}$.
Fabryki sukien. Narwskiej	—
——— Carewskiej perkalów	—
Zakładania rzeczy i przedm. wielkiej objętości.	—
Zabezpieczenia życia	—

Печатать позволяется: С.-Петербургъ. 23-го Августа 1843. *П. Гаевскій.*

W DRUKARNI WOJENNEJ.